

Η ποιήτρια και το έργο της

Η Μαρία Πολυδούρη (1902-1930), λυρική ποιήτρια της γενιάς των νεοσυμβολιστών του μεσοπολέμου (γενιά του 1920), γεννήθηκε στην Καλαμάτα, όπου τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές της και εργάστηκε για ένα διάστημα στη Νομαρχία. Το 1921 μετατίθεται στην Αθήνα και γνωρίζεται με τον Κώστα Καρυωτάκη. Τα τελευταία δύο χρόνια της ζωής της τα περνά κλεισμένη σε σανατόριο προσβεβλημένη από φυματίωση.

Δημοσίευσε δύο ποιητικές συλλογές: «Οι τρίλιες που σβήνουν» (1928) και «Ηχώ στο χάος» (1929). Η ποίησή της διακρίνεται «από ένα λυρισμό πρωτογενή», όπως αυτόν που θα συναντούσαμε στις μυστικές σελίδες ενός ημερολογίου ή σε μια ερωτική επιστολή. Τα κύρια χαρακτηριστικά της ποίησης της ανταποκρίνονται στα ρεύματα του νεοσυμβολισμού και του νεορομαντισμού, κύριος εκπρόσωπος των οποίων θεωρείται ο Κ. Καρυωτάκης: η αίσθηση της κόπωσης, της απαισιοδοξίας, επιθυμία του ανέφικτου, ταύτιση ζωής-τέχνης, ατμόσφαιρα φθοράς και παρακμής, παραίτηση από τη ζωή και την ελπίδα, απουσία ιδανικών, απομόνωση στον ιδιωτικό χώρο.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες

Ανήκει στη συλλογή «Οι τρίλιες που σβήνουν» (1928). Η ποιήτρια χρησιμοποιεί την ποίηση για να δείξει το μέγεθος του έρωτά της. Γι' αυτό και κατατάσσεται στα ποιήματα για την ποίηση (το βίωμα αποτελεί την ποιητική ύλη). Αναφέρεται στον έρωτα που σημάδεψε τη ζωή της για τον ποιητή Κώστα Καρυωτάκη. Δεν είναι απλά ένα ερωτικό τραγούδι, αλλά ο διαχρονικός ύμνος στον έρωτα.

Θέματα:

- Η ποίηση στην υπηρεσία του έρωτα
- Ο έρωτας είναι ο μοναδικός λόγος για να ζει κανείς και να γράφει ποίηση.
- Η ποίηση ως μέσο εξωτερίκευσης και ανατροφοδότησης του ερωτικού βιώματος
- Η ζωή και η τέχνη αναζητώντας τη δικαίωση τη βρίσκουν μόνο στην αγάπη.
- Θεματικά μοτίβα: έρωτας και θάνατος

Συναισθήματα

Μελαγχολία, θλίψη, αίσθημα ανολοκλήρωτου.

Εναλλαγή ενεστώτα και αορίστου

- Η χρήση του αορίστου (*αγάπησες, κράτησες, φίλησες, κύτταξαν...*) δείχνει ότι η ευτυχία για τον έρωτα στον οποίο αναφέρεται το τραγούδι της ποιήτριας ανήκει στο παρελθόν.
- Η χρήση του ενεστώτα (*έχω, είμαι...*) δείχνει ότι αυτό που έγινε στο παρελθόν έχει τη δύναμη να καθορίζει το παρόν ακόμα και το μέλλον

Η λειτουργία του β' προσώπου

1. Σε αρκετά σημεία το α' πρόσωπο διαπλέκεται με το β' μέσω συνεχών αποστροφών και έτσι δίνεται ο χαρακτήρας μιας «συνομιλίας» στην ποιητική αφήγηση. Το β' πρόσωπο δίνει και ένα τόνο ερωτικής εξομολόγησης. Το ποίημα μοιάζει με ημερολόγιο, ερωτικό διάλογο ή ερωτική επιστολή.
2. Αμεσότητα, παραστατικότητα.
3. Συγκεκριμενοποιεί το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται η ποιήτρια.
4. Το ποίημα κερδίζει σε λυρισμό.

Η τεχνική της έμμεσης εξομολόγησης

Η ποιήτρια δεν μιλά καθόλου για τη δική της αγάπη, αλλά για την αγάπη εκείνου προς αυτήν. Κατ' αυτόν τον τρόπο εκφράζει σε αντανάκλαση τη δική της αγάπη προς εκείνον.

Εκφραστικά μέσα:

- Το σχήμα του κύκλου, αφού σε κάθε στροφή ο τελευταίος στίχος είναι επανάληψη του πρώτου (μουσικότητα, συνοχή)
- Παρομοίωση: «είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο»
- Μεταφορά: «έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα», «της ύπαρξής μου στέμμα», «βασίλεψες».
- Εικόνα: το ολάνοιχτο κρίνο.
- Συνεκδοχή: «τα μάτια σου με κύτταξαν»
- Υπερβολή: «Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα»
- Επανάληψη λέξεων και φράσεων, όπως «γιατί μ' αγάπησες», «ζωή», «ωραία»...
- Ποιητική αποστροφή: «ωραίε»

Μορφή:

Η γλώσσα είναι ζωντανή δημοτική με χαρακτηριστική αμεσότητα.

Το ύφος είναι απλό, λυρικό και ο τόνος εξομολογητικός.

Το μέτρο είναι ιαμβικό και παρατηρείται σταυρωτή ομοιοκαταληξία (1-5, 2-4). Ο 3^{ος} στίχος λειτουργεί ως άξονας συμμετρίας. Η ομοιοκαταληξία δεν κρίνεται εύστοχη, γιατί γίνεται με την επανάληψη 1^{ου} και 5^{ου} στίχου κάθε στροφής. Γενικά ο στίχος χαρακτηρίζεται από ασυμμετρία. Οι στίχοι που ομοιοκαταληκτούν είναι ισοσύλλαβοι: ο 1^{ος}, 3^{ος} και 5^{ος} στίχος είναι 12σύλλαβοι (υπάρχουν και 11σύλλαβοι). Ο 2^{ος} και ο 4^{ος} στίχος είναι 7σύλλαβοι (μουσικότητα). Αυτές οι αδυναμίες υπηρετούν καλύτερα το ποιητικό αποτέλεσμα, καθώς φανερώνουν το πηγαίο της έμπνευσης της ποιήτριας. Όπως σημειώνει ο Τ. Άγρας αποτελούν «ένα ξέσπασμα υπερξεχυλισμένου λυρισμού και μία έκρηξη ζωτικής ορμής της ποιήτριας που σπάζει κάθε ρυθμό και φόρμα».

Υπάρχουν διασκελισμοί: ...γιατί μ' αγάπησες/ στα περασμένα χρόνια, ...με κύτταξαν/ με την ψυχή στο βλέμμα...κ.ά.

Δομή:

- Ενότητα 1^η: α' στροφή: Η αιτία της ποιητικής έκφρασης
- Ενότητα 2^η: β' στροφή: Η αισθητοποίηση του ερωτικού βιώματος
- Ενότητα 3^η: γ' στροφή: Η συναισθηματική πληρότητα, συνάντηση των ψυχών
- Ενότητα 4^η: δ' στροφή: Η νοηματοδότηση της ζωής.
- Ενότητα 5^η: ε' στροφή: Η υπέρβαση του θανάτου.

Τίτλος: Η χρήση του β' γραμματικού προσώπου δείχνει ότι η ποιήτρια απευθύνεται σε κάποιον, στον οποίο μάλιστα αφιερώνει το ποίημα. Δεν αναφέρεται δηλαδή αόριστα στην αγάπη, αλλά στη συγκεκριμένη προς ένα πρόσωπο αγάπη. Παράλληλα το περιεχόμενο του τίτλου αποσαφηνίζεται στην πορεία του ποιήματος. Είναι μια φράση που αυτούσια ή με παραλλαγές επαναλαμβάνεται και έτσι αποτελεί τον άξονα που συμβάλλει στη συνοχή του κειμένου.

Η λέξη μόνο δηλώνει πως το ποίημα γράφεται για να εκφράσει την αγάπη που της χάρισε ο αγαπημένος της. Η συχνή επανάληψή της (10 φορές) εκφράζει τους τρόπους με τους οποίους εκδηλωνόταν αυτή η αγάπη και τις αντίστοιχες στιγμές ευτυχίας που χάριζαν οι εκδηλώσεις στην ποιήτρια. Η αγάπη αυτή παρουσιάζεται εξιδανικευμένη.

Περιεχόμενο:

1^η στροφή: Το ρ. τραγουδώ παίρνει εδώ τη σημασία της όλης της διαδικασίας δημιουργίας ενός ποιήματος από την έμπνευση ως τη συγγραφή του. Δηλώνεται και

το κίνητρο της δημιουργίας, δηλ. η αγάπη που δημιουργείται στο παρελθόν, ισχύει σε όλες τις εποχές και σε όλες τις συνθήκες, οδηγεί στη συναισθηματική πληρότητα και προσφέρει πνευματική και ψυχική ολοκλήρωση. Επιπλέον δηλώνεται ο σκοπός του ποιήματος που είναι η κοινοποίηση της αγάπης μέσω του ποιητικού λόγου. Η Πολυδούρη ομολογεί ότι γράφει, γιατί κάποτε αγαπήθηκε. Με άλλα λόγια η αγάπη καταξιώνει την ποιητική τέχνη (εναλλαγή αορίστου-ενεστώτα).

2^η στροφή: Αποσαφηνίζεται το είδος της αγάπης. Η αγάπη στην οποία αναφέρεται είναι η ερωτική αγάπη, αποτέλεσμα της οποίας είναι η ερωτική έκσταση («είμαι *ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο*» και «έχω ένα *ρίγος στην καρδιά*»). Ένα άγγιγμα και ένα φιλί αναστάτωσαν την ύπαρξή της και τάραξαν την ψυχή της. Η χρήση του *ενεστώτα* και του «*ακόμα*» υποδηλώνει ότι κάτι που δημιουργήθηκε στο παρελθόν, έχει τη δύναμη να επηρεάζει το παρόν και το μέλλον. Με το επίθετο ωραία δηλώνεται η ομορφιά, η αγνότητα και ο εξαγνισμός της ψυχής που οφείλεται στην αγάπη του άλλου προσώπου.

3^η στροφή: Πέρασμα από την αίσθηση της αφής στην αίσθηση της όρασης. Αναφέρεται στην αισθητοποίηση της καταλυτικής δύναμης του ερωτικού βλέμματος («*με την ψυχή στο βλέμμα*»). Πρόκειται για το ιδιαίτερο μήνυμα του βλέμματος ανάμεσα σε δύο ανθρώπους, όταν υπάρχει συναισθηματική έλξη. Αυτό το βλέμμα οδηγεί στην υπέρτατη ευτυχία, στην ολοκληρωτική καταξίωση και δικαίωση της ύπαρξης.

4^η στροφή: Η βίωση της απόλυτης αγάπης γίνεται αυτοσκοπός, αφού η συγκυρία της γέννησης ταυτίζεται με τη συγκυρία της συνάντησης με εκείνον που νοσηματοδότησε τη ζωή της. Το εγώ με το εσύ ταυτίζονται απόλυτα και ως μοναδικός σκοπός της ζωής θεωρείται η βίωση ενός ερωτικού συναισθήματος με τόση ένταση και τέτοια ποιότητα (3 φορές επαναλαμβάνεται η λέξη *ζωή*)

5^η στροφή: Εδώ ολοκληρώνεται η εικόνα της ταύτισης των δύο ανθρώπων που βίωσαν την ένταση της αγάπης. Η αγάπη εξιδανικεύεται. Η ζωή που καταξιώνεται μέσα από αυτή την αγάπη, παύει να έχει νόημα, όταν δεν υπάρχει αυτός που αγαπάμε («*ωραίε*»... «*βασίλεψες*», δηλαδή έφυγες από τη ζωή), φορτίζεται αρνητικά και γίνεται βάρος. Ωστόσο το «*γλυκά πεθαίνω*» δηλώνει πως ο έρωτας συνεχίζει να μεταδίδει το κλίμα της ευτυχίας για τον άνθρωπο που αγάπησε και αγαπήθηκε, κάνει το θάνατο αποδεκτό. Η ζωή δικαιώνεται μέσα από τη αγάπη και η ποίηση γίνεται υψηλή τέχνη υμνώντας αυτή την αγάπη.

Η λειτουργία του έρωτα:

Ο έρωτας εξαγνίζει την ποιήτρια και καταξιώνει τη ζωή και την τέχνη της και αυτό επαληθεύεται ως εξής:

- Η ποιήτρια εξαγνίζεται (κρίνος: σύμβολο αγνότητας) μέσω του έρωτα.
- Ο έρωτας καταξιώνει την τέχνη της ποιήτριας δίνοντας θέματα και περιεχόμενο στο έργο της.
- Ο έρωτας λειτουργεί ως καταξίωση στη ζωή της, δίνει αξία και νόημα στην ύπαρξή της (στιχ. 13-14 και 16-19) και την κάνει περήφανη.

Η εξιδανίκευση του έρωτα:

Ταυτόχρονα η ποιήτρια εξιδανικεύει τον έρωτα ως εξής:

- Με τη λέξη μόνο, αφού αυτός είναι ο μοναδικός λόγος η αγάπη του αγαπημένου της), για τον οποίο γράφει τραγούδια.
- Λόγω αυτού καταξιώνεται η τέχνη της

- Ο έρωτας καταξιώνει και τη ζωή της

Λυρισμός, αυθορμητισμός, ειλικρίνεια των συναισθημάτων:

- Ο λυρισμός επιτυγχάνεται με:
  - α. τα σχήματα λόγου και τα εκφραστικά μέσα
  - β. τη στιχουργία (μέτρο, ομοιοκαταληξία)
- Ο λόγος του ποιήματος χαρακτηρίζεται από αυθορμητισμό. Το ποίημα μοιάζει με σελίδα ημερολογίου και ο τόνος είναι εξομολογητικός. Δίνεται το προσωπικό της βίωμα και δεν αναφέρεται στην αγάπη γενικότερα. «...η Πολυδούρη έγραφε τα ποιήματά της όπως και το ατομικό της ημερολόγιο. Η μεταστοιχείωση γινόταν αυτόματα και πηγαία. Κι αν στους περισσότερους της νεορομαντικής σχολής το βιωματικό στοιχείο...ήταν μια πρώτη ύλη που περνούσε από διαδοχικές διαφοροποιήσεις, ώσπου να φτάσει στο ποίημα, γι' αυτήν η έκφραση εσήμαινε κατ' ευθείαν μεταγραφή των γεγονότων του συναισθηματικού της κόσμου στην ποιητική γλώσσα της εποχής, με όλες τις εξιδανικεύσεις, τις ωραιοποιήσεις και τις υπερβολές, που της υπαγόρευε η ρομαντική της φύση και η ατμόσφαιρα του περιβάλλοντος» (Κ. Στεργιόπουλος)
- Τα συναισθήματά της είναι ειλικρινή, αφού απευθύνονται στο μοναδικό αγαπημένο πρόσωπο, το οποίο είναι απόν και παρουσιάζονται με όλη τη δύναμη και την πηγαία της έκφραση. Πρόκειται για κατάθεση ψυχής. «Τα αισθήματα επίσης είναι γνωστά, μάλλον ένα και μόνον αίσθημα: ο έρωτας και μάλιστα ο πιο γνήσιος γυναικείος αισθηματικός έρωτας με τις αποχρώσεις μελαγχολίας, νοσταλγίας, περιπάθειας, τρυφερότητας, θανάσιμης απελπισίας. Όμως όλα τούτα τα γνωστά τα σώζει μια πνοή αλήθειας...» Γ. Θέμελης

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΕΕ

1. Στα ποιήματα της Μαρίας Πολυδούρη είναι διάχυτο το αίσθημα της μελαγχολίας. Ποια είναι, σύμφωνα με το συγκεκριμένο ποίημα, η αιτία της θλίψης της ποιήτριας
2. Η ποίηση της Μαρίας Πολυδούρη διακρίνεται για το γνήσιο λυρισμό της, τον αυθορμητισμό και την ειλικρίνεια των συναισθημάτων της. Ποια στοιχεία γλώσσας και περιεχομένου αναδεικνύουν αυτά τα γνωρίσματα στο συγκεκριμένο ποίημα;
3. Όλα τα ρήματα του ποιήματος βρίσκονται σε χρόνο αόριστο. Ποια είναι η λειτουργία αυτού του χρόνου στο ποίημα;
4. Πώς λειτουργεί στο ποίημα η επανάληψη της λέξης «μόνο»;
5. Ο πρώτος στίχος κάθε στροφής επαναλαμβάνεται στο τέλος της. Ποιος είναι ο ρόλος αυτής της επανάληψης;
6. Ο έρωτας φαίνεται να εξαγνίζει την ποιήτρια και να καταξιώνει τη ζωή και την τέχνη της. Να σχολιάσετε τους στίχους στους οποίους επαληθεύεται αυτή η διαπίστωση.
7. «...περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο/της ύπαρξης μου στέμμα»: Πώς αντιλαμβάνεσθε το νόημα αυτών των στίχων;
8. Η λέξη «ωραίος» επαναλαμβάνεται συχνά στο ποίημα, ιδιαίτερα στην τελευταία στροφή. Ποια νομίζετε ότι είναι η σημασία της;
9. Πιστεύετε ότι ο έρωτας, όπως παρουσιάζεται στο ποίημα, είναι εξιδανικευμένος;